

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan kokous 5/2016

Pöytäkirja

Aika 14.9.2016, klo 10.15–12.15

Paikka MMM, Hallituskatu 3, kokoushuone Apaja

Jakelu Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta

Kutsutut Jäsenet ja (*varajäsenet*)

Puheenjohtaja Mika Leppinen, Suomen Kennelliitto ry
(*varapuheenjohtaja Laura Hänninen, Helsingin yliopisto*)

Koiratoiminta

Tapio Eerola, Suomen Kennelliitto ry
(*Tapio Toivola, Suomen Palveluskoiraliitto ry*)

Kissatoiminta

Veikko Saarela, Suomen Kissaliitto
(*Toija Viita-aho*)

Hevostoiminta

Katja Hautala, Suomen Hippos ry
(*Ismo Kovanen, Suomen Hevosomistajien Keskusliitto ry*)

Eksoottisten eläinten harrastustoiminta

Joonas Gustafsson
(*Jarmo Tuutti, Suomen eksoottisten eläinten harrastajayhdistysten liitto ry*)

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvointia koskeva tutkimus

Tarja Koistinen, Itä-Suomen yliopisto
(*Anna Hjelm-Björkman, Helsingin yliopisto*)

Seura- ja harrastuseläinten pitoon liittyvä etiikka

Paula Hirsjärvi
(*Elisa Aaltola*)

Maa- ja metsätalousministeriö

Tiina Pullola
(*Pirjo Tomperi*)

Elintarviketurvallisuusvirasto

Taina Miikonen
(*Marjukka Anttila*)

Käytännön eläinsuojeluvalvontatyötä tekevä viranomainen

Maria Wahlfors, Pirkkalan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö
(*Jessica Löfgren-Eriksson, Etelä-Suomen aluehallintovirasto*)

Vapaaehtoinen eläinsuojelutyö

Maria Lindqvist, SEY Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto ry
(*Laura Uotila, Eläinsuojeluliitto-Animalia*)

Käytännön eläinlääkintätyö

Mari Vainionpää
(*Anne Sjöholm*)

Seura- ja harrastuseläinkauppiat

Juha Strengell, Suomen Lemmikki-liitto ry
(*Harri Laakso, Suomen Lemmikki-liitto ry*)

Kuluttajat

Timo Niemi, Kuluttajaliitto Oy
(*Santeri Pionimäki*)

Kutsuttuna

Minna Ruotsalo

Sihteeri

Tiina Kauppinen

1. Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.15.

2. Kokous todettiin järjestäytyneeksi ja päätösvaltaiseksi. Kokoukseen osallistui 10 jäsentä ja 2 varajäsentä, osa etäyhteydellä. Lisäksi etäyhteydellä osallistui Minna Ruotsalo ministeriöstä.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

4. Maa- ja metsätalousministeriöstä kerrottiin, että luonnos eläinsuojelulaksi lähtee loppuvuodesta lausunnoille. Positiivilistasta todettiin, että lakiin tulee asetuksenantoluonnos ja asetuksessa määritellään tarkemmin se, mitä eläinlajeja missäkin eläintenpitomodoissa saa pitää. Lakitasolle tulee mainintoja mm. sirkuseläimistä ja luonnonvaraisista eläimistä, mutta seura- ja harrastuseläimet tullaan käsittelemään asetustasolla. Tuotantoeläinasiat kuuluvat lakitasolle, koska kyse on elinkeinotoiminnasta. Eläinlajien liittyviä kysymyksiä tullaan käsittelemään lakitasolla erityisesti omavalvonnan ja ulkopuolisen valvonnan osalta. Tämä ei kuitenkaan vaikuta vapaaehtoisvoimin tehtävään eläinsuojeluvalvontaan, koska kyseessä on lakisääteinen viranomaisvalvonta ja valvontavastuun mahdollinen luovuttaminen muulle kuin viranomaiselle. Eläinsuojeluvalvojakysymys käsitellään viranomaisasioiden yhteydessä. Eläinlääkintähuolto tullaan järjestämään maakuntahallinnon alaisuudessa. Eläinsuojelulakiluonnos on suurimmaksi osaksi valmisteltu luvuittain, mutta pykäläluonnokset ovat vielä työn alla.

Syyskuussa EU-komissio järjestää Vilnassa seura- ja harrastuseläinaiheisen kongressin, johon osallistuvat ainakin Tiina Pullola ja Maria Lindqvist. Neuvottelukunta saa raportin kokouksesta.

5. Neuvottelukunta keskusteli eläimen itseisarvosta ja juridisesta asemasta edelliskertaisen alustuksen pohjalta. Itseisarvo-termin käyttöä pohdittiin pitkään. Termin taustalla on EU:n perussopimuksen maininta eläimestä tuntevana olentona sekä muissa EU-maissa lainsäädännössä käytetyt maininnat eläimen tuntevuudesta. Suomen lainsäädännössä suoraa vastinetta tälle ei ole, mutta ehdotettu on muun muassa eläimen itseisarvoa, arvokkuutta tai kunnioittamista. Norjan lainsäädännössä puhutaan itseisarvosta. Eläimen itseisarvo on haluttu kirjattavaksi eläinsuojelulainsäädäntöön siksi, että se itsessään määrittää, miksi eläinsuojelulaki on olemassa: eläin on tunteva olento, joka tarvitsee suojelua. Pykälä on periaatteellinen ja julistuksenomainen, ja vastaavia pykälä on muissakin laeissa. Kirjauksen tavoitteena on vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen niin, että eläinten kunnioittaminen ja mahdollisuudet lajinmukaiseen käyttäytymiseen kasvaisivat.

Toiveena esitettiin, että eläimen itseisarvo voisi olla vaikuttavuuden kohteena suoraan, ei ainoastaan asiakkaan eli eläimen omistajan kautta. Kirjausta eläimen itseisarvosta voidaan myös käyttää apuna lain tulkinnassa. Konkreettisesti kirjauksesta voi olla hyötyä esimerkiksi eläimiin sekaantumisen kieltämisessä. Tarkoituksena on myös huomioida itseisarvo muita säädöksiä laadittaessa, esimerkiksi kun on kysymys luonnonvaraisten loukkaantuneiden eläinten hoidosta. Aiemmin loukkaantuneita luonnonvaraisia eläimiä on saatettu ottaa hoitoon ja lemmikeiksi pohtimatta, mikä on eläimen hyvinvoinnin kannalta parasta. Itseisarvokirjaus muistuttaa, että ensisijaisena arvona ei voi olla ihmisen auttamishalu, vaan luonnonvaraisellakin eläimellä on oikeus kunnioitukseen ja itseisarvoon sekä eläimen hyvinvoinnin etusijalle asettavaan tulkintaan. Eläin ei voi olla pelkästään koriste, näyttelykohde, taiteen objekti tai auttamishalun esittelykappale.

Eläinsuojelujärjestöjen pelkona on, että itseisarvokirjaus tekee eläinsuojelulaista näennäisesti tyydyttävän, mutta todellista vaikutusta eläinten hyvinvoinnille on vaikea todentaa. Toiveena kuitenkin on, että kirjauksen pohjalta ei mahdollisteta enää uusien eläinlajien ottamista tuotantoeläimiksi, ja että sakot ja rangaistukset eläinsuojelulain rikkomuksista kovenisivat, koska kyseessä ei olisi enää ainoastaan omaisuuteen kohdistuva vaan myös eläimen itseisarvoon kohdistuva rikkomus.

Eläin on lainsäädännössä ja oikeuskäytössä esine, mutta eläinsuojeluasioissa eläintä on kohdeltava tuntevana olentona – kirjaus eläimen itseisarvosta voi myös tässä suhteessa olla hyödyllinen. Eläimen epätarkoituksenmukaista kohtelua, kuten koirien turkkien värjäystä ja liioiteltua trimmausta, voisi suitsia esineellistämisen rajoittamisella ja itseisarvon kunnioittamisella. Eläinten esineellistäminen ja epäkunnioittava kohtelu näyttävät usein muotoina, joissa eläin edustaa ihmisen viihteen välinettä. Itseisarvokirjaus ei varsinaisesti ota kantaa siihen, missä menee eläinsuojelurikkomuksen raja eläimen välineellistämässä, vaan kyse on periaatteellisesta kannanotosta.

Joissain tilanteissa rikosoikeudellista syyllisyyttä on vaikea osoittaa, vaikka eläinsuojeluongelma on ilmeinen (esimerkiksi mielenterveysongelmat, jotka johtavat eläinsuojeluongelmiin). Tällöin olisi tarpeen voida puuttua asiaan langettamalla eläintenpitokielto ilman, että ihminen todetaan syylliseksi eläinsuojelurikkomukseen tai rikokseen, mikä suojelisi sekä eläintä että ihmistä.

Itseisarvo todettiin hankalaksi käsitteeksi, jota käytetään parhaana olemassa olevana vaihtoehtona. Sen ei kuitenkaan katsottu oikeuttavan käsitteen määrittelemättä jättämiseen. Todettiin, että itseisarvo on tärkeää määritellä ja kirjoittaa auki eläinsuojelulaissa. Itseisarvo liittyy läheisesti oikeuksiin, mikä voi olla hämmentää lainsäädännön puolella, jos kyse ei kuitenkaan ole eläinoikeuksien rinnastamisesta ihmisoikeuksiin. Itseisarvon käsitteeseen sisältyy useita tasoja. Yksi liittyy ihmisen kykyyn moraaliseen pohdintaan ja siihen liittyviin velvollisuuksiin. Eläimen osalta itseisarvon voidaan katsoa liittyvän eläimen tuntevuuteen: itseisarvollista, tuntevaa eläintä ei saa kohdella huonosti.

Lainsäädännössä ei tulla puuttumaan eläinten käyttötarkoituksiin, vaan itseisarvon käsitettä on tarkoitus hyödyntää nimenomaan eläimen hyvinvoinnin edistämiseksi. Pohdittiin, auttaisiko itseisarvokirjaus eläinsuojeluviranomaisia puuttumaan lieviin tapauksiin, joissa esimerkiksi koiria trimmataa tuntikausia eli eläimen hyvinvointi heikkenee ilman, että kyseessä on varsinaisesti eläimelle kipua, tuskaa tai kärsimystä tuottava eläinsuojelurikkomus. SEY on määritellyt eläimen itseisarvon omassa julkilausumassaan, mutta kirjaus ei tuo konkreettista uutta nykyiseen lakiluonnokseen.

Eläimen arvo ja oikeus lajityypilliseen käyttäytymiseen palautuu siihen, kenellä on oikeus pitää eläimiä, sillä eläimet ovat omistajansa armoilla. Neuvottelukunta pohti, pitäisikö lemmikinomistajilta vaatia jonkinlainen pätevyys, todistus siitä, että on kykenevä huolehtimaan eläimestä. Pätevyydestä eläinten kanssa toimiville ihmisille on tarkoitus säätää uudessa eläinsuojelulaissa tiukemmin kuin nykyään. Eläinajokortin tai vastaavan vaatiminen jokaiselta lemmikinomistajalta sisältäisi kuitenkin niin paljon byrokratiaa, ettei se tule kyseeseen. Ammattimaisten eläintenpitäjien kohdalla tilanne on toinen; heiltä voidaan vaatia enemmän.

Eläinetiikan kulmakiviin kuuluu käsitys siitä, että jos on ihminen julma eläimiä kohtaan, hän on todennäköisesti julma myös muita ihmisiä kohtaan. Pahanteon katsotaan kovettavan, ja eläinten vahingoittaminen altistaa tekemään väkivaltaa myös ihmisille, minkä vuoksi eläimiin kohdistuvasta väkivaltaisuudesta on rangaistava. Joissain maissa eläinsuojelurikosten tuomioita on kovennettu ihmiseen kohdistuvien rikosten ehkäisemiseksi. Valvontaviranomaisen tuntuma on, että näissä tapauksissa ihmisen ymmärrys on usein puutteellinen, ja teko voi johtua tahattomasta ymmärtämättömyydestä. Tahallista julmuutta harjoittavien ihmisten osuus on pieni, ja heillä on usein ongelmia suhteessa muihinkin kuin eläimiin. Julmuus eläimiä kohtaan ei kuitenkaan välttämättä kanavoitu julmuudeksi ihmistä kohtaan, koska sanktiot ihmisen vahingoittamisesta ovat huomattavasti kovemmat ja voivat jo itsessään toimia ennaltaehkäisevästi.

Kansalaiset tuntevat suurta huolta eläinsuojelurikosten rangaistuksista ja eläinsuojelurikosten tuomioita pidetään yleisesti liian lievinä. Neuvottelukunta katsoo, että eläinten itseisarvon tunnustaminen lainsäädännössä saattaisi vaikuttaa tuomioistuinten tuomioihin eläinsuojelurikoksissa koventavasti siten, että pelkän eläimen taloudellisen arvon sijasta tuomion perusteena olisi eläimen itseisarvo.

Neuvottelukunta päätti ottaa kantaa eläimen itseisarvon kirjaamisesta lakiin. Neuvottelukunnan mielestä on arvokasta, että lakiin tulee maininta eläimen itseisarvosta, ja että esiin nostetaan asioita, joissa itseisarvokysymys tulee näkyviin. Itseisarvokirjauksella ei ole tarkoitus vaikuttaa siihen lainsäädäntöön, joka koskee eläimen arvoa esineenä. Neuvottelukunta harkitsee kannanottoja myös eläinten kauppaan sekä merkintä- ja rekisteriasioihin liittyen. Myös tuotantoeläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta on kiinnostunut itseisarvokirjauksesta ja seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan kannasta asiaan.

Itseisarvosta tultaneen keskustelemaan eduskunnassa vilkkaasti. Neuvottelukunnan kokouksessa esitettiin epäily siitä, että termi on liian vaikea ja tullaan siksi poistamaan laista. Perusteellista keskustelua pidettiin kuitenkin hyvänä. Eläinsuojelurikosuudistukseen vuodelta 2011 sisältyy maksimirangaistus neljä vuotta vankeutta, mikä on pohjoismaisessa vertailussa melko paljon, eikä rangaistusasteikkoon todennäköisesti tulla esittämään muutoksia. Eri asia on, miten eläinsuojelurikokset käsitellään oikeudessa ja miten kukin tuomioistuin soveltaa lainsäädäntöä tämän osalta.

6. Muita asioita ei ollut.

7. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.25.

Puheenjohtaja Mika Leppinen

Sihteeri Tiina Kauppinen